

Avauksia Ala-Satakunnan esihistoriaan

Avauksia Ala-Satakunnan esihistoriaan
toim. Kari Uotila

Kåkenhus - kirjat nro 2

Yhteistyössä:

Muuritutkimus ky

Euran kunta

SuVi -projekti / Turun yliopisto / arkeologia

Toimitus ja layout

Aaja Peura

Kari Uotila

Toimituskunta

Leena Koivisto

Kristiina Korkeakoski-Väisänen

Terhi Mikkola

Eeva Raike

Anna-Maria Vilkuna

Sirpa Wahlqvist

Kirjan tekoa ovat tukeneet:

Jalmari ja Eevi Karhulan rahasto

Suomen kulttuurirahaston Satakunnan rahasto

ISBN 978-952-92-8505-1

ISSN 1459-7403

Painopaikka: Eura Print Oy/ Eura

2011

Sisällys

- 7 *Leena Koivisto ja Kristiina Korkeakoski-Väisänen*
Esipuhe
- 9 *Kari Uotila*
Avauksia Ala-Satakunnan esihistoriaan
- 11 **Arkeologiaa vuosina 2003-2010 Ala-Satakunnassa**
- 31 *Rauno Vaara*
Maatutkauksen mahdollisuudet
- 47 *Teija Tiitinen*
Liikettä ajassa ja paikassa
- Lounais-Suomen muinaisrannat tarkastelussa
- 81 *Elisabeth Grönlund ja Heikki Simola*
Suoturvetta ja järvenpohjaa
- Euran Hyväsuon ja Köyliön Köyliönjärven paleoekologiset tutkimukset
- 111 *Jouko Pukkila*
Euran viikinkiaika
- asutuksen ja elinkeinohistorian rautakautista historiaa
maisemamallinnoksen materiaaliksi
- 133 *Kari Uotila*
Euran viikinkiaika
- kolmiulotteinen maisemamallinnos
- 149 **Artikkelien lähteet ja Liitteet**

Esipuhe

Satakunnan arkeologisen tutkimuksen perinteet ovat pitkät ja kunniakkaat. Lähes kaikki maamme arkeologian tutkimushistoriaan nimensä jättäneet muinaistieteilijät ovat uransa aikana tehneet täällä kaivauksia. Myös monet pitkään tunnetut ja jo varhain muistiinmerkityt muinaisjään-
nöskohteet sijaitsevat Satakunnassa, esimerkiksi vaikkapa Euran Käräjämäki ja Kiukaisten Uotinmäki tai Kiukaisten Panelian ja Nakkilan Viikkalan Selkäkankaan Suomen kookkaimpiin kuuluvat hautaröykkiöt. 1960-luvulla alkaneet ja aina 1980-luvulle asti jatkuneet Euran Luistarin ruumiskalmiston kaivaukset tekivät esihistoriaa ja arkeologista tutkimusta tutuksi uusille sukupolville. Samanveroisena arkeologisen tiedon ja paikallisen esihistorian tuntemuksen levittäjänä 1970- ja 1980-luvuilla toimi Turun yliopiston nuori arkeologian oppiaine, joka teki vuosittain kenttätöitä eripuolilla Satakuntaa alueen kuntien toimiessa kaivausten pääasiallisina rahoittajina.

1990-luvulla vuosikymmeniä jatkunut tutkimustyö kuitenkin hiipui ja useana kesänä arkeologeja ei Satakunnassa liikkunut. Yliopistojen tutkimusintressit suuntautuivat Itä- ja Pohjois-Suomeen eikä laman pahoin runtelemassa jälkiteollistuneessa maakunnassa ollut käynnissä suuria maankäyttöön vaikuttavia hankkeita, jotka olisivat vaatineet pelastuskaivauksia. Samaan aikaan kulttuuriympäristötoimijat Satakunnassa sitä vastoin lisääntyivät: Museoviraston muinaisjään-
nöstöjen hoitoyksikön toimipiste perustettiin

ja Turun yliopiston kulttuurin- ja maisematutkimuksen koulutusohjelma aloitti toimintansa Porissa. Lisäksi Suomen liittyminen Euroopan Unioniin avasi uusia rahoitusmahdollisuuksia, siirryttiin projektien aikakaudelle.

Eura on ollut esihistorian elävöittämisen edelläkävijä koko Suomessa. Toiminta käynnistyi jo 1980-luvulla muinaispukuyhdistyksen aloitteesta valmistuneen Euran muinaispuvun ympärille, ja jatkui kunnan tukemana työpajatoimintana. 1990-luvun lopulla käynnistyi Esihistorian Eura -hanke, joka oli ensimmäisiä arkeologian popularisointiin ja esihistorian elävöittämiseen kohdistuneita EU-hankkeita Suomessa. Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilanderin kirjoittama Euran esihistoria, arkeologian opastuskeskus Naurava Lohikäärme ja osittain myös Härkänurmen rautakauden kylä ovat hankkeen konkreettisia tuloksia, edelleen toimivia ja yhä ajankohtaisia. Vielä näitä hienoja saavutuksia tärkeämpää on kuitenkin esihistorian ja menneisyyden tuominen kaikkien euralaisten ja satakuntalaisten tietoisuuteen. Euran kautta innostus arkeologiaan ja oman esihistorian esittelyyn tarttui monen naapurikunnan kotiseutuväkeen ja 2000-luvun alussa pienempiä tavalla tai toisella arkeologiaa sivuavia hankkeita oli käynnistynyt lukuisia. Näissä hankkeissa on pystytetty opastauluja, hoidettu ja kunnostettu muinaisjään-
nösalueita ja järjestetty seminaareja, mutta on myös päästy tekemään arkeologisia kenttätutkimuksia.

EU-hankkeet ovat työläitä, mutta myös pal-
kitseviä. Niissä toimivien arkeologien on ollut
pakko oppia monia uusia asioita oman alansa
ulkopuolelta. Yhteistyö kuntien, yliopiston, Mu-
seoviraston ja paikallisten asukkaiden välillä on
toisinaan haastavaa, mutta Satakunnassa se on
toiminut ja tuottanut tuloksia. Tapahtumia ja
seminaareja ei ole järjestetty turhaan. Kiitollista
ja kiinnostunutta yleisöä on riittänyt. Tunnel-
maltaan tapahtumat ovat olleet poikkeuksellisen
lämpimiä ja vapautuneita. Osallistujien joukossa
onkin aina ollut niin alansa asiantuntijoita, opis-
kelijoita, harrastajia kuin aivan tavallisia kansa-
laisiakin. Keskustelu on ollut vilkasta eikä tyh-

miä kysymyksiä ole tunnettu. Tässä joukossa on
ollut hienoa olla mukana.

26.1.2008 Eurassa pidettiin kaikille avoin
"Alasatakunnan muinaisuutta hakemassa – uu-
simpia tutkimusmenetelmiä ja niiden tuloksia"
– seminaari, jonka järjestäjinä toimivat Euran
kunta, Muuritutkimus ky ja dosentti Kari Uotilan
vetämä SuVi – projekti Turun yliopiston arkeolo-
gian oppiaineesta. Paikalla oli esitelmöitsijöinä
Turun, Joensuun ja Tukholman yliopistojen sekä
Museoviraston tutkijoita, joiden alustuksien poh-
jalta kirjoitetut artikkelit julkaistaan tässä kirjas-
sa.

Avauksia Ala-Satakunnan esihistoriaan

Ala-Satakunta on yksi Suomen mielenkiintoisimpia alueita sekä nykypäivän että arkeologisen menneisyyden osalta. Pyhäjärven ja Rauman seudun esihistoriaa on tutkittu monien tutkijoiden toimesta jo vuosikymmeniä jollei vuosisatoja. Viime vuosikymmenten aikana tärkeimpiä professorien Unto Salon ja Pirkko-Liisa Lehtosalon Hilanderin tutkimukset, joiden pohjalta on ollut helppo jatkaa tutkimuksia ja viedä sitä eteenpäin yhdessä eri yhteistyötahojen kanssa. Aikaisempien tutkijoiden tekemän työn pohjalta on ollut helppo pohtia uusia tieteellisiä kysymyksiä ja viedä tutkimusta eteenpäin yhdessä eri yhteistyötahojen kanssa.

Tässä julkaisussa esiteltävät tutkimukset ja erilaiset museaaliset hankkeet saivat alkusysäyksen 2000-luvun alussa, jolloin syntyi uusia yhteistyön ideoita useiden Ala-Satakunnan kuntien, erityisesti Euran, Eurajoen ja Köyliön, sekä Porissa sijaitsevan Museoviraston muinaisjäännösten hoitoyksikön toimipisteen kanssa. Arkeologiselle tutkimukselle oli vielä tehtävää jo paljon tutkitulla alueella ja monien uusien tutkimusme-

netelmien toivottiin tuovan osaltaan uutta tietoa erityisesti vähemmän tunnetun keskiajan tutkimuskysymyksiin. Myöhemmin tutkimusteemat ovat laajentuneet kattamaan myös alueen esihistoriallisia teemoja. Arkeologian ja historian-tutkimuksen lisäksi mukana tutkimuksessa ovat olleet voimakkaasti erilaiset luonnontieteelliset menetelmät, joista tässä julkaisussa esitellään Joensuun yliopistossa 2000-luvulla tehtyjä siitepölytutkimuksia.

Julkaisussa esiteltäviä tutkimuksia ovat rahoittaneet erityisesti Suomen kulttuurirahaston Satakunnan rahasto, Jalmari ja Eevi Karhulan rahasto Raumalta, Emil Aaltosen säätiö, Koneen Säätiö ja Köyliö-seura. Tutkimusteemoja sivuvaan museaalisiin hankkeisiin ja paikallishistoriasta kertomiseen on rahoitusta saatu opetusministeriöltä, Opetushallitukselta, Ravakka- ja Pyhäjärvisetu kehittämissyhdistyksiltä ja alueen kunnilta, erityisesti Eurasta. Lisäksi tutkimusta ja yhteistyötä on ollut voimakkaasti kehittämässä ja ideoimassa myös Pyhäjärvi-instituutti.

Tutkimustyön päävastuun on kantanut dosentti Kari Uotila osin Muuritutkimus ry:n ja osin Turun yliopiston arkeologian oppiaineen SuVi (suomalaista virtuaaliarkeologiaa) – hankkeen kautta. Arkeologista kenttätutkimusta ei olisi voitu tehdä varsinkaan Eurajoen Liinmaan

Kuva 2. *Maisema Kauttuan linnavuorelta kohti Pyhäjärven selkää. Kuva on otettu linnavuorelta puuston latvuksen tasolta matalailmakuvauskalustolla vuonna 2008.*

linnalla ja Köyliön Yttilän Ottassa vuosina 2004-2005 ilman arkeologi Hannele Lehtosta ja tutkimusryhmää, jossa olivat arkeologit Sari Mäntylä, Markus Kivistö, Terhi Mikkola ja Janne Hymylä sekä arkeologian opiskelijat Janne Haarala, Maija Helamaa, Tuija Väisänen, Johanna Männistö, Ulla Moilanen, Mikko Moilanen ja Timo Muhonen. Lisäksi mukana oli joukko arkeologian opiskelijoita, harrastajia ja koululaisia.

Kirja on jaettu teemallisiin osiin. Kirjan alkupuolella käsitellään ensiksi lyhyesti viime vuosina Ala-Satakunnassa tehtyjä erilaisia arkeologisia ja museaalaisia kehittämis- ja tutkimushankkeita.

Tämän jälkeen uusista tutkimusmenetelmistä esitellään tarkemmin arkeologi Rauno Vaaran maatutkamittauksia ja niiden alustavia tuloksia.

Kirjan laajimman osan muodostavat arkeologi Teija Tiitisen kirjoittama artikkeli muinaisten meren rantojen tutkimuksesta ja luonnontieteilijöiden Elisabeth Grönlundin ja Heikki Simolan siitepölytutkimus Euran ja Köyliön alueella.

Kirjan loppupuolella on arkeologi Jouko Pukilan paikkatieto-analyysi viikinkiajan Eurasta. Kirja päättyy Kari Uotilan artikkeliin tietokone-mallinnosten mahdollisuuksista arkeologiassa ja erityisesti Euran alueella.

Kirja on suunnattu lukijoille, joita kiinnostaa niin menneisyys kuin luonto ja erityisesti näiden molempien uudet tutkimusmahdollisuudet. Kirjoittajat ovat eri tieteenalojen tutkijoita ja artikkeleissa tulevatkin esiin tieteenalojen erilaiset lähestymistavat ja menetelmät. Kirjassa on kiinnostunutta lukijaa ajatellen myös lähdeviitteet ja kirjan lopussa on teemoja laajentava kirjallisuusluettelo. Samoin kirjassa on liitteinä eri kohteisiin liittyviä radiohiiliajoitustuloksia.

Kuva 3. Matalailmakuvausryhmä Jari Venhe, Markus Kivistö, Keijo Korpela ja Kari Uotila Kauttuan linnavuorella keväällä 2008.

Kirjan kirjoittajien ja kaikkien tutkimuksissa ja kirjassa mukana olleiden puolesta toivon että kirja antaa lukijalle mielenkiintoisia luku- ja tutkimushetkiä Ala-Satakunnan kiehtovaan esihistoriaan.

Kari Uotila